

Frans Coenen
De muzikale
beddenmaker

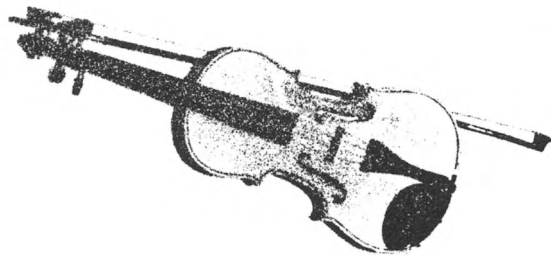

DE MUZIKALE BEDDENMAKER

Frans Coenen

De muzikale beddenmaker

Reflex - Utrecht 1981

Novellen-reeks 5

ISBN 90 6322 071 5

„De muzikale beddenmaker”, een nagelaten novelle,
verscheen oorspronkelijk in het december-nummer 1941
van 'Groot Nederland'.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of
openbaar gemaakt zonder voorafgaande toestemming
van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form
without written permission from the publisher.

DE MUZIKALE BEDDENMAKER

Somtijds – niet al te zelden – ziet men het gebeuren in de wereld, in lagere en hogere kringen, dat kinderen van den aard en levenswijs hunner ouders op verbazende wijze plotseling en sterk afwijken. Terwijl niets in het karakter dier ouders, noch in hun doen, noch in de opvoeding, die zij hun kinderen gaven, hier van tevoren waarschuwde, komen een of meer der jongens en meisjes opeens geheel te verschillen van de anderen en van het vorig geslacht, om tot dezer bevreemding, verontwaardiging, angst en droefheid, voortaan hun eigen wegen te gaan, doof voor alle bede en vermaan. Het is dat zij „eigen-aardigheden” zijn, waarin een ander *levensbeginsel*, een andere *richting* zich openbaart, die op de vervormende invloeden van het materieel bestaan ook anders reageeren. Met hen, kan men zeggen, neemt het Leven in zijn materialisaties plots een anderen „draai” en men zou hen ook „sprongvariaties” kunnen noemen. Daar nu echter deze mensen – tenminste schijnbaar – met hen, die hun voorafgingen weinig of niets gemeen hebben, is het ten hunnen opzichte ook vrij nutteloos uitgebreid naar hun ouders te vernemen. De mogelijk bij nauwkeurig toezien nog te ontdekken flauwe verwantschapstrekken, vallen geheel weg tegen de domineerende eigenschappen in hun karakter die voor ’t eerst zich hier toonen en door het leven ontwikkeld of gewijzigd worden. Zij zijn, als ’t ware, hun *eigen* begin,

en veel meer dan een wellicht nog te vinden zwakke familiegelekenis, zijn hier de vormende omstandigheden in de jeugd en het later leven van belang tot het begrijpen van hun aard.

Met persoonlijkheden als die van Frans Coenen is het echter zoo niet gesteld. Om *zijn* leven te kunnen begrijpen, het wezen dat achter zijn verschijning lag, de uitingen van zijn verstand en gevoel, zijn daden en zijn verhouding tot zijn medemenschen, is het schier onvermijdelijk om tot zijn ouders te gaan en – uitgebreider nog – tot de gansche omgeving van het gezin en de familie, waarin hij geboren werd, met alle verwanten en vrienden daaronder begrepen. Hij was geen „begin”, geen nieuwe levensrichting tegenover de oudere, maar eenvoudig een voortzetting, en om zoo te zeggen, een „kort begrip” van de familietrekken van die allen. En zijn later leven, zijn vele zwerfjaren, verwijdden misschien, maar wijzigden niets aan dat fundamenteel karakter, terwijl zij hem, als met siersels, met die verschillende uiterlijke gaven omhingen, die de meer burgerlijke ouders en verwanten, door hun weinig bewegelijk en meer bekrompen bestaan, nooit bezeten hadden. Een eenigszins duidelijk uitgewerkt beeld van dat gezin, waaruit hij voortkwam, schijnt dus gewenscht om tot recht begrip van zijn karakter te geraken.

Maar waarlijk niet alleen daarom.

Het gezin van Louis Coenen, de vader van Frans Coenen, toch was een zoo merkwaardig, een zoo frisch en fleurig levend gezin, zoo een toonbeeld van levendig,

beminlijk en beminnend, oprecht-eenvoudig kleinburgerbestaan, als er zelfs in die eenvoudiger en kinderlijker tijden van het begin der 19e eeuw zeker niet vele gevonden werden, noch in Rotterdam, de stad hunner inwoning, noch elders in het land.

Het is dus op zichzelf iets wenschelijks en genoegelijks dat gezin te leeren kennen, gelijk het daar – in zijn muzikale frischheid, en naïeven levenslust, in zijn complete menscheijkheid, bij alle uit den aard van zijn stand, tijd en omgeving voortkomende beperktheid van geestelijken horizon, – leefde temidden van het over 't geheel weinig intellectueele en grof zakenachtige Rotterdam van dien tijd.

En deze *eigen* belangrijkheid is dan ook de reden, waarom wij ons met het gezin van Coenens ouders langer zullen bezighouden, dan strikt genomen voor de kennis der bronnen van zijn geest en karakter noodzakelijk zou zijn.

Waar geslachtsboomen en genealogische tafelen in deze familie overigens volkomen verwaarloosde zaken zijn, gaan de herinneringen aan de voorouders niet verder terug dan tot het begin der 19e eeuw, toen Coenens grootouders in Breda woonden. Hun beeltenis bleef bewaard in twee curieuze familieportretten. Een goedmoedig, ietwat krakerig burgerlijk man met kaal hoofd en stropdas... zoo ziet de grootvader er uit, terwijl de grootmoeder met niet zoo heel zachte donkere oogen den beschouwer aankijkt van-onder een groote, aardig geplooide Brabantsche muts.

Zij waren winkeliers en volgens de overlevering kwamen zij telken jare trouw ter Rotterdamsche kermis met een groote en „gerenommeerde” kraam vol handschoenen en dergelijke artikelen, die goed „van de hand” gingen... waarschijnlijk aan de handen van anderen. Zij moeten betrekkelijk welgestelde menschen geweest zijn, die hun kinderen volgens dezer respectieve neigingen en talenten konden opvoeden, hetgeen daaruit blijkt dat de beide muzikale zoons niet in het handschoenvak werden opgeleid, doch na allerlei bijzondere studiën in staat gesteld ieder een eigen instrumenthandel te beginnen in Rotterdam.

Er waren nog drie dochters met de eerbare doopnamen *Keetje*, *Pietje* en *Roosje*, die achtereenvolgens alle getrouwd zijn maar, naar het schijnt, meest niet zoo heel gelukkig of fortuinlijk.

Van *Roosje*, die met „Oome Grimberg” trouwde, leest men nog in brieven van moeder Coenen aan haar zoon Frans en verder zijn er in de familie eenige verbazende anecdoten bewaard gebleven betreffende de erge bijziendheid van tante Grimberg, die haar eens met energie een rooden neus deed aangrijpen, in de meening dat het een deurknop was, en een ander maal haar volijverig een groote zak met suiker van de tafel deed slaan, omdat zij dacht dat 't de kat was, die snoepen kwam... Overigens bemerkt men uit dezelfde brieven dat de omgang met de zusters, die in verschillende steden getrouwd leefden, niet noemenswaard meer is. De broërs echter, Louis en Frans, die in de twintiger jaren der vorige eeuw naar Rotterdam getrokken waren en er elk een

muziekwinkel opgezet hadden blijven hun leven lang nauw verbonden en zijn elkaar in alle omstandigheden tot raad en steun. Frans Gerard trouwde en kreeg één kind, een meisje, dat jong stierf. Hij zelf had een zwakke gezondheid, die hem soms maanden lang in huis hield en belette zooveel en velerlei te doen als zijn broer Louis, van wien men niet leest, dat hij ooit ernstig ziek was. Diens winkel was „op” de Visschersdijk, dat typische oudestadsstraatje, gelijk er meer evenwijdig met de Blaak lopen: bochtige nauwe doorgangen tusschen hooge huizen, in welker stemmingen schemer bij matige bedrijvigheid nog iets van het oude stede-aanzicht in den geest der vorige eeuwen bewaard schijnt.

In dat donkere straatje, in die nog donkerder winkel, oefende Vader Coenen het deel zijner veelsoortige bezigheden uit, dat in het maken en repareeren van violen bestond. Men zegt dat hij in dit vak zeer bekwaam was en zijn instrumenten indertijd zelfs gezocht waren. Buitenshuis stemde hij piano's – hij was een voortreffelijk stemmer, getuigde later vaak zijn zoon Frans – en gaf viool- en pianolessen. Eindelijk was hij nog organist van de St. Laurentiuskerk in den Houttuin, waar hij 's Zondags het koor dirigeerde dat de dienst opluisterde. En alsof dit alles nog niet genoeg ware, speelde hij als liefhebber mede onder de tweede violen op de concerten van *Eruditio Musica* en elders.

Zoo waren de dagen van dezen man als een durende reeks van klanken en toen hij eenige jaren later getrouwd was met Antoinette Schmidt, de tweede dochter uit een gezeten katholieke familie, die op de Hoog-

straat een welbeklante beddewinkel dreef, leefde zijn vrouw, zoolang de kinderzorg haar niet drukte, ganschelijk in dat muzikale leven mee.

Want zij en haar zuster Henriëtte (gewoonlijk *Heintje* genaamd) en ook haar broer Willem Schmidt, de later bekend geworden schilder, waren bijzonder muzikaal. Willem bespeelde een instrument en de beide meisjes, die goede stemmen hadden, zongen mee in het koor der Laurentiuskerk onder Coenens directie.

Die eerste jaren van hun huwelijk leidde dan het echtpaar Coenen het benijdbaar vredig bestaan van arbeidzame mensen, die juist het werk doen dat zij kunnen en willen, en die genoeg hebben naar hun behoeften. Die behoeften waren zeker weinige en hun leven hoogst eenvoudig. Kleine burgers als de Coenens hadden van hun jeugd af, onder den druk der tijden – die eerste jaren van nationale berooidheid volgend op de Napoleontische overheersching – geleerd te ontberen. En vooral dit gezin, waar man en vrouw beiden muzikaal begaafd waren en in de muziek zoowel broodwinning als de noodige uitspanning en hoogere geestelijke bezigheid vonden, kon in den uitersten eenvoud leven, zonder dat iets wezenlijks ontbeerd hoefde te worden. Zij hadden het dus naar hun ontwikkeling en levensstandaard, hun talenten en begeeren al verwonderlijk getroffen in deze wereld, waar de meesten maar zelden en dan nog maar half krijgen wat zij wenschen. Maar zij pasten dan ook voortreffelijk te zamen, deze beiden!

Hij was een eenvoudig-braaf man, degelijk en gemoedelijk, die te zeer in zijn muziek opging om zich veel te bekommeren om hetgeen daarbuiten lag. Zijn stemming was gelijkmatig en vriendelijk, gelijk meest het geval is bij zulke nijvere mensen, wier gedachten zich steeds op dezelfde punten samentrekken. Ook moet men bedenken, dat in dezen tijd en in dezen stand de „stemmingen” en de „neurose” nog niet bekend waren. Het leven was hier sober, de aan zichzelf onttrekkende arbeid gestadig en veel, terwijl niemand er op gesteld was zich „humeurig” of „lastig” te hooren noemen. Toch kon Vader Coenen soms wel driftig zijn en op zijn tijd koppig ook.

Zijn vrouw was een klein, pittig menschje, een voortreffelijke huishoudster, zuinig, voortvarend en schrander, die de wellicht wat zware degelijkheid van haar man met haar luimige vroolijkheid gelukkig aanvulde en overdrachtelijk, maar ook letterlijk, voortdurend in de beste harmonie met hem leefde.

Aldus waren zij dan in deze vroege huwelijksjaren een zoo gelukkig, zorgenvrij gezin, als mogelijk was en in die donkere winkelstraatjes zeker niet tot de gewone verschijnselen behoorde. Doch zoo volkomen zou dit ook niet lang duren.

Eerst kwam de kinderzegen. Een zoon, een dochter, nog een zoon en nòg een werden in den loop der volgende jaren geboren en die brachten elk hun eigen en nieuwe – en toch altijd weer oude – zorgen mede. Er hebben toen wel andere dan muzikale tonen door het huis geklonken en zeker was ook niet meer de muziek

alleen het onderwerp van gesprek tusschen ouders en vrienden.

Evenwel, deze gezinsvermeerdering, hoe drukkend ook op den duur, beteekende slechts de normale verzwaring van materiele lasten, die in elk huisgezin onvermijdelijk geacht en diensvolgens met fatalistische kalmte gedragen werd.

Doch een gansch andersoortige, onvoorziene ramp kwam het gezin Coenen treffen.

Een voornamen, blijkbaar winstgevende bezigheid was voor Vader Coenen het muziekcopiëren, zóó voordelig zelfs dat daarnevens de werkzaamheden in den instrumentwinkel niet veel beteekenden. En nu waren door dit peuterige copieerwerk Coenens oogen zoo erg achteruitgegaan, dat de dokter hem dit dilemma stelde: of ganschelijk blind te worden of zich geheel van copieren te onthouden.

Dit was zoo goed, alsof men hem verbood zijn muziekwinkel verder te drijven en aldus werd het ook door hem, zijn verwanten en zijn vrienden begrepen. Met de familie van mans- en van vrouws kant werd nu raad gehouden wat verder te beginnen. Er waren toen reeds drie kinderen en waarschijnlijk een vierde op komst, geen wonder dat Louis en Netje Coenen bedrukt en angstig de toekomst tegen zagen. Tegen zijn 40e jaar zijn gansche bedrijf en doening te moeten wijzigen, dat is waarlijk een hard gelag. En zeker is er in talrijke familieraden lang en zelfs eenigszins langdradig geredekaveld, vóór een aannemelijke oplossing gevonden werd. Die oplossing bestond daarin dat de oudelui Schmidt

hun welbeklante en gerenommeerde beddezaak aan de dochter en schoonzoon zouden overdoen tot een broodwinning en zelf zich terugtrekken in welverdiende rust. Het beddevak was niet oogbedervend, noch over 't geheel zenuwopwindend, en met overleg zou de zaak die aan het gezin Schmidt altijd genoeg opgeleverd had, ook wel een bestaan verzekeren aan de Coenens, al was dan ook de eindlijke talrijkheid van deze familie nog zeer onzeker. Aldus werd tot den overgang besloten en de jonge Coenen heeft het bittere brok, dat het lot hem bood, moedig en standvastig verzwolgen, beginnende met opnieuw in de leer te gaan, nu bij zijn schoonvader, om zich in dat hem zoo vreemde vak te bekwamen. Zekerlijk heeft hij zich in den beginne de harde noodzakelijkheid bitter beklagd, die hem dwong het werk van zijn hart zoo plotseling te staken. Misschien zelfs heeft hij in de stilte en het donker van den nacht ook wel geschreid en de toekomst zeer somber ingezien: een toekomst *zonder* muziek!

En de nieuwe arbeid zal hem gewis uiterst bezwaarlijk gevallen zijn in den aanvang, niet alleen wijl zijn hand zoo verkeerd stond, maar ook wijl zijn gedachten elders waren.

Doch hij was immers een gelijk-moedig man, van een kalmen, evenwichtigen geest, die in eenvoud deed wat hij voor plicht hield, zonder dat zijn gevoel al te lang of te pijnlijk nawrokte. Zijn drukke bezigheden behoedden hem trouwens wel voor veel gepeins, en met levens- of wereldvragen was hij, de Katholiek, nooit gewend geweest zich af te geven. Zoo ging het dan allengs

wel beter dan hij eerst gedacht had. Het was ook een groot geluk voor hem en het gezin, dat zijn vrouw, van jongs-af in de zaak gewend, even goed verstand had van het beddewerk als hij, en dat er bovendien een oude, beproefde meesterknecht was.

Aldus bleef de deugdelijkheid van het product gewaarborgd, hetgeen ook zeer noodig was. Want zulk een beddezaak beteekende toen iets gansch anders dan tegenwoordig, gelijk *alle* detailhandel uit dien tijd ook van de hedendaagsche verschild. Bij veel minder concurrentie berustte toen het succes van een zaak op het vertrouwen der klanten in de degelijkheid van het *eigen* maaksel. *Gemaakt* goed importeeren deed men niet.

In het oude huis op de Hoogstraat waren twee zolders ingericht tot ateliers, waar dagelijks een aantal werksters matrassen, bedden, kussens enz. met de hand zaten te maken. En dit alles moest van de meest mogelijke deugdelijkheid zijn, want de roep der zaak hing er van af. De klanten betaalden hun beddegoed heel duur, doch zij wenschten het ook maar *eens* te betalen: bij het aangaan van een huwelijk. Wat dan gekocht werd, moest – enkele reparaties niet meegerekend – voor 't leven duren. Het lag wel in de gewoonten, dat men elk jaar zijn beddegoed zorgvuldig liet nazien, maar van *nieuw* koopen hield men niet, zoodat, al werd er op elk verkocht stuk een vrij groote winst gemaakt, het aantal goederen dat in een jaar werd omgezet, zoo groot niet was. En daar de luidruchtige reclame van tegenwoordig nog onuitgevonden bleef, moest men het grotendeels van de re-

commandatie hebben, waarop weer niet te rekenen viel, tenzij het geleverde goed puik was en aan vaak zeer grillige eischen voldeed.

Dit is alles juist het tegenovergestelde van tegenwoordig, nu een groote en snelle omzet van goedkoop en slordig gemaakt fabrieksproduct beoogd wordt, waarbij de toevallige koopers door veel bombarie moeten gelokt worden en vaak contant betalen. Moge dit laatste ook thans nog betrekkelijk uitzondering zijn, in dien vroegeren tijd was het onder de deftige klanten dier solide winkels zeker geheel niet bekend. Ieder, die maar eenigszins aanspraak maakte op den naam van gezeten burger, betaalde op jaarrekening... of twee- of drie-jaarsrekening. En de zéér deftigen lieten hun nota misschien nog langer staan... wat men zegt dat ook thans nog wel voorkomt.

Deze omstandigheid, gevoegd bij het steeds vermeerderend gezin, heeft de Coenens gewis vele benauwde dagen bezorgd. Het huishouden, hoe zuinig ook beheerd, kostte vrij wat geld. Daarentegen was het bezit van groot bedrijfskapitaal bij deze menschen, die onder zoo betrekkelijk ongunstige omstandigheden in de zaak opgevolgd waren, niet te veronderstellen, zoodat, tusschen de wisseltjes die prompt gepresenteerd werden en de betaling der rekeningen, die lang en onzeker uitbleef, dikwijls een wanverhouding ontstond, die vaak drukkende zorg en angst verwekte.

Dit waren, ook in 't algemeen, de nadeelige gevolgen van den toestand der winkeliers, gelijk die in vroeger

dagen was. Maar hoeveel had deze overigens voór boven de tegenwoordige!

Zulk een zaak, eenmaal behoorlijk gevestigd, gaf rust en zekerheid aan het bestaan van meer dan één geslacht. Waar de winkelier zijn klanten goed bedienen bleef, was de kans uiterst gering, dat zij van hem wegliepen, wjl tusschen zijn afnemers en hem allengs een soort persoonlijke band ontstond. Hij was hun vaste raadgever, hun vertrouwensman en had het geheel in zijn hand hen goed te bedienen, wjl hij niet van vreemde leveranciers afhing, maar zijn eigen fabrikant was. En niet als thans, behoefde hij zich dag en nacht te verontrusten en af te sloven vanwege de concurrentie, noch had hij noodig ploertige reclames uit te denken om den onwilligen, onverschilligen voorbijganger tot zijn waar te lokken door lawaaiig pronkvertoon en lage prijzen, noch had hij de loonen zijner werkers te drukken of de koopers te begoochelen om maar per sé een slecht, nutteloos produkt van de hand te zetten, gelijk thans zoovele weidsche magazijnen met hun schitterende uitstallingen, om te bestaan, wel genoodzaakt zijn te doen: een handelwijs zonder eer of goede trouw, een soort moderne straatrooverij, waar niemand meer kwaad in ziet. Het bestaan dier oude winkeliers was niet ongewis of koortsig-overspannen van haast en zorg, doch eenvoudig en rustig en van buiten niet meer schijnend dan het innerlijk was. Een niet onbetamelijk zelfgevoel, een aardige burgertrots, een gemoedelijke vriendelijkheid zonder verbittering tegen den medevakman waren de weldadige gevolgen van dit gestadig

bestaan en er schoot nog lust en tijd over om zich ook eens met wat anders te bemoeien: met het familieleven, met de kinderen, met liefhebberijen.

Kortom, het gansche wezen dezer menschen, in het evenwicht van een zooveel rustiger leven, was hooger en beter gestemd dan dat van zoovele hunner stand- en vakgenooten in het hedendaagsche zijn kan...

Dit alles wordt hier niet zoozeer aangevoerd om den lof te zingen dier oude tijden, als wel om te verklaren hoe het mogelijk was dat in 't vervolg het gezin van Vader Coenen leven ging, gelijk het deed.

Een dergelijke inrichting van bestaan ware thans onbestaanbaar, nu alle energie en denken, tot uitputtens toe, gericht moet zijn op het voortdurend lokken van een wisselend publiek met prikkelend vertoon en lage prijzen.

Maar in dien tijd was het mogelijk.

In de beddezaak van Coenen ging alles zijn gewonen, rustigen loop en, al is ook de winkel nimmer „naar den geest des tijds” verbouwd of de omzet naar moderne principes uitgebreid, de klanten werden er gewis zoo goed bediend als van ouds.

En toch werd in die eenigszins gedrukte atmosfeer van kapok, zee gras en veeren de muziek geen oogenblik vergeten, ja bleef eigenlijk deze zonderlinge beddenhandelaar zijn gansche leven lang een musicus in zijn hart.

En zoo kon 't gebeuren dat er in de 40-er jaren der vori-

ge eeuw te Rotterdam op de Hoogstraat een beddewinkel stond, die in de stad een gansch bijzondere reputatie genoot, als een beddewinkel met een muzikalen achtergrond! Van buiten kon men dat zeker niet bemerken.

„DE ROODE HAMER”

Het was maar een heel gewoon huis, betrekkelijk smal voor de hoogte, gelijk er zoovele waren in die woelige winkelstraat, zonder eenige sier, recht en slecht opgetrokken, met een hoogsmal raam, waarin kleine vierkante ruiten, ter weerszijden van de deur. Daarboven eenige verdiepingen met zolderluiken, om uit te hyschen. Van binnen in den winkel was 't vrij donker en uiterst sober ingericht, zooals in dien tijd immers nog alle winkels waren: plaatsen waar elkeen wist, dat dit of dat te koop was, doch die het versmaadden daarvan nog uiterlijk vertoon te maken om den voorbijganger te trekken. Boven, op de tweede verdieping, lagen de al genoemde werkplaatsen, waar de vrouwen den dag over zaten te pluizen, saam te naaien, te vullen, kortom aan de veeren bedden en zeegrasmatrassen al die peuterige en tijdroovende zorgen te wijden, die dit weeke en broeiige beddegoed periodiek scheen te behoeven. Daar ook vond men dus niets bizonders, en het eenige, dat het huis uiterlijk een weinig van de andere deed verschillen, was, dat er *De Roode Hamer* uithing, een aardige onderscheiding uit verleden tijd, toen de huizen nog een gemoedelijk-plastisch, persoonlijk distinctief (inderdaad een karakteristiek!) droegen en niet onverschillige, wezenlooze nummers. Maar het bizondere zat hem enkel in de menschen, die er woonden, in dien curieuzen winkelier en zijn gezin.

Tenslotte was het leven van Vader Coenen toch minder bezwaarlijk geworden dan hij het zich eerst had gedacht. Zoo ook de zaak hem den ganschen dag druk bezig hield, de avonden in de week en den Zondag liet zij hem toch meestal vrij en op die vrije uren concentreerde zich nu zijn eigenlijk leven, de waarachtige bezigheid van zijn eenvoudigen en enkelwillenden geest. Overdag getroostte hij zich „beddeman” te zijn, om des avonds, nu ganschelijk voor zijn eigen genot, weer musicus te worden.

Al hadden de vakbemoeiingen opgehouden, al maakte hij geen violen meer noch stemde piano's, zijn medewerking op concerten, als *Eruditio*, bleef, en evenzoo dirigeerde hij nog jaren lang het koor der Laurentiuskerk. Maar wat Vader Coenen in deze latere jaren vooral ijverig bedreef, was de muzikale opvoeding zijner kinderen. Het sprak haast vanzelf dat elk hunner voldoende muzikaal was om tenminste één instrument behoorlijk te leeren bespelen en het sprak ook van zelf dat het de vader was, die hun studies leidde. Zoo groeide alreeds een gansche kring van muzikale medewerkers rondom de ouders op, en werd de moeder, die meer en meer door huiselijke zorgen in beslag was genomen, op de veertiendaagsche kwartetpartijen vervangen door haar kinderen. Door Frans en Louis, die viool speelden, door Fientje en Willem, later ook door Henry en Rosa, die pianisten waren. De laatste zoon, Anton, was weer een violist.

In die muzikale studies van vader en kinderen, waar het huis vele uren des daags van weerklonk, in die veelvul-

digheid van avonduitvoeringen, concentreerde zich in de latere jaren dus het inniger leven van dit gezin, zijn hoogste verheffing en geestelijke waardigheid.

Achter de koellichte winkelruimte van het hoge huis op de donkere Hoogstraat, achter de tusschenkamer, die overdag enkel door een lantaren een bleek licht ontving, lag de „muziekkamer”. Het was een ruim vierkant vertrek, dat met twee door klimop dichtomrankte vensters op een binnenplaats uitzag. Voor die vensters hingen de schuine wijnroode gordijnen, die de stemmige kamer in nog stemmiger schemer zetten, door het witte behang alleen wat opgehelderd. In deze kamer stond op den geverfd houten vloer de vleugel en daar studeerden meest de kinderen.

De zeurig piepende, aarzelige vioolstreekjes, de haspelig-ongelijk klimmende toonladders op de piano der kleine beginners werden van hier op menig uur van den dag in 't huis gehoord. Maar ook de krachtiger, beheerschter studies der ouderen, waarvan de hoge ruissching en volle galm vaak tot in den winkel doorklonk.

En wie in de muziekkamer binnentrad op zulke uren, kon daar in de opvolgende jaren telkens een ander kortbroekig jongetje, in ruimen kiel en witten kraag, slank zien staan voor de lessenaar, met ingespannen, starenden ernst zijn dunne streekjes halend over het rechtgeheven viooltje in de smalle kinderhand.

Of een klein meisje zat er voor de piano hoog op de kruk met afhangende beentjes in het wijdgepijpte broekje, het aandachtig gezichtje in stijfkrullend haar

dat door een lint werd bijeengehouden.

Soms dan daarbij zittend of gebogen staande, Vader Coenen zelf in hoogen boord en sluitende tailleroek, zijn streng gelijnd gezicht toeziende op de stijfbewegende kleine vingers, terwijl zijn hand de maat sloeg bij het nadrukkelijk tellen.

Zoo was het jarenlang, door de afwisseling der seizoenen heen. Bij zomeravondschoon, terwijl de vensters naar de binnenplaats hoog opgeschoven waren, of bij stil kaarslicht, dat enkel de muziekbladen overscheen en de kamer rondom in donker liet, als van de overige wereld afgesloten. Op koude wintermiddagen, als het vertrek hol-ongezellig stond in killig licht en de kindervingers bijna te verkleumd waren om ze op te lichten, op blakend heete zomerdagen eindelijk, als de jonge leerlingen hun hoofden zwaardof voelden van slaap in de broeiige, dompe kameratmosfeer, waar geen tochtje de gordijnfranje bewoog.

En al dit klankenspel der beginners en gevorderden onder de kinderen; van de velen ook die daar kwamen vóórspelen; van de kwartetspelers eindelijk op de gezette avonden of de extra muziek der huiselijke feesten, het was als een durend en passend accompagnement bij het levensrythme van dit gezin, hun onzware, niet zoozeer luchtige maar gelijkmoedige, naïef en als vanzelfsprekend opgewekte levensmaatgang, die het bijzondere dezer menschen was en hen van hun omgeving afteekende.

Dit was wel inderdaad de grootste merkwaardigheid

van dit gezin: die van zelfsche levensblijheid, licht ontroerbaar tot traan en tot lach, immer gedragen door muziek, zich uitend in muziek: de eenige passie van allen. Zij hadden het toch anders niet gemakkelijk of breed in de wereld. Zij kenden zoo goed als andere winkeliers het lijden van zware zorg in slapelooze nachten, de angst voor de vervallen wissel van morgen, de prikkelende onaangenaamheden met leveranciers of klanten. En ook voor huiselijke of familierampen bleven zij niet gespaard. Meer dan wij, hedendaagsche mensen, leefden en leden *deze* mee in het ongeluk of den dood van zusters, broers en zwagers. Over en weer werden nichten en neven als de *eigen* kinderen gevoeld. Wat hun kwaads weervoer, deerde de ooms en tantes niet minder dan de ouders. Maar ook vanwege het eigen kroost hebben zij in den loop der jaren het gemeene lot ondergaan: behalve de gewone kleinkinderzorgen, ook vervreemding, verwijdering, ondank en harteloosheid... of wat ouders, van *hun* tijd en levensbeschouwing uit, meenen zoo te moeten noemen.

Niets van dit gewoon menschelijke werd hun dus gespaard en 't was al vroeg begonnen, gelijk wij gezien hebben, toen Vader Coenen, tegen zijn 40e jaar en met een gezin belast, gedwongen werd van beroep te veranderen.

En evenwel leefden zij, als het eerste hevige verdriet over was, onbezwaard en blijmoedig weer voort. Het is of de ouders hun zorg en leed bewaren tot vaste oogeblikken, soms des avonds, en meestal des nachts, maar den dag over geen tijd hebben om anders dan opgewekt

bezig te zijn temidden van de drukke zaak en den velen
 aanloop der kennissen en verwanten.

Temeer treft de blij-levendheid, zonder bij- of nage-
 dachte, dezer menschen, wijl men den indruk krijgt, dat
 het toen algemeen in den lande gansch anders gesteld
 was. In die eerste tientallen van jaren na den Belgischen
 opstand, die onze, tengevolge van het Napoleontische
 tijdvak toch al karige middelen nog meer had uitgeput,
 was zuinigheid en eenvoud van leven tot een noodza-
 kelijke deugd geworden, zoowel in openbaar als priva-
 ten leven. Men bekromp zich op alle behoeften, men achte
 weelde een ondeugd, omdat het wel moest, maar men
 koos de verstandige partij: te doen alsof het vrijwillig,
 onder den enkelen drang des Geloofs en uit zuiver in-
 zicht in echt Christelijke Eenvoud, geschiedde. En met
 al wat weelde heeten mocht, gingen ook gemak en on-
 bekrompenheid-van-leven te loor, terwijl de kunst, en
 zelfs de vroolijkheid en de levenslust, in verdenking
 raakten van zondig tijdverlies en loszinnigheid te zijn.
 Een weer opgebakken Calvinisme bleek bij dezen
 Staat der Stoffelijkheid een voortreflijk passende vorm
 van religie, maar een Calvinisme, ontdaan van alle
 mystieke grootheid en strakke somberheid, terugge-
 bracht tot het enkele harde, bekrompen, vreugd- en
 geestlooze sleurgeloof van den burgerman. In de pree-
 ken, in de brieven, in de boeken, in de verhandelingen
 en verslagen hoort men den weerklank van dien zeurig
 galmenden preektoon, waarop het land gestemd was.
 Het waren overal kraakdeftige lieden, met geschoren,
 onbeweeglijke gezichten boven dikke stropdassen, die

stijfjes bewogen in smaaklooze rokken op plumpe vetleeren laarzen, die bedachtelijk hoofdknikten en breedsprakig oreerden met pedantig-lagen ernst, die gewoon waren „UEd.” en „deszelfs” te schrijven en fatsoen en deftigheid de hoogste deugden te achten.

En de vrouwen deden zich voor als breedheupige, zwaarbewegende schommels, met flauwe preutsche gezichten in dubbele onderkinnen, die den geliefden dominee zoetjes het hof maakten, en overigens van niets wisten dan van in- en schoonmaken.

Terwijl overal in Europa de Romantiek bezig was het leven lossen en natuurlijker te maken, de kunst van den dooden klassieken vorm te bevrijden, de religie weer inhoud en innigheid te geven, bleek 't hier overal nog „de dood in de pot”, het benauwde leventje hoog ommuurd door dogma's van klein geloof en fatsoen, en verliep de Romantiek in een kinderachtige, akelig-geforceerde drukte van eenige jongeren.

En nog jaren zou het zoo blijven...

Van deze zeer algemeene geaardheid der geesten in de gemiddelde en hoogste kringen hier te lande onderscheidde zich nu gelukkig het gezin van Vader Coenen. Allereerst omdat zij *katholiek* waren. Want al blijkt ook hun godsdienst maar een sleur geweest te zijn, vrijwel los van hun overig denken en doen, zoo bleven zij door haar toch bewaard voor den verdorrenden, neerdrukken invloed van het Calvinisme, kreeg hun geest nooit dien eigenaardigen hang naar gelijkhebberig droogverstandelijk theoretiseeren en bleef hun hart vrij van eigenwaan en hatelijke verkettering hunner mede-

menschen.

Dan bracht ook hun beroep eenigszins mee, dat zij opgewekt ten minste *schenen*. Den klanten, bij wie zij aan huis gingen of die hun winkel bezochten, konden zij geen knorrig gezicht toonen. En het is verwonderlijk hoe de *noodzakelijkheid* een vroolijk gelaat te doen zien, medewerkt om innerlijk de stemming te verhelfden. Hun zorgen en droefenissen bleven zeer zeker wat zij waren, doch zij hadden niet veel tijd over om ze te gedenken en zij werden tenminste niet verergerd door die algemeene levenssomerheid der Calvinisten, die bij ordinaire zielen onmiddellijk ontaardt in een norschen afkeer van alle vroolijkheid, levenslust en gratie.

Verder is het ook niet onmogelijk, dat de Brabantsche afkomst van Vader Coenen en de gewis oorspronkelijk Duitsche van Moeder Coenen medehielpen tot dat meer luchtige, eigenlijk onHollandsche, dat hun gewone levenswijs en stemming kenmerkte.

Maar buiten en boven dit alles, is het toch de muziek geweest die hen zoo anders, en in Rotterdam zeker bijna uniek, maakte. Het muzikale dat hun eigenlijk leven bevatte, naar buiten hen geacht en gezocht maakte en in het huiselijk leven hun onbewust verlangen naar verheffing, naar eenig tegenwicht tot het alledaagsche, volkomen bevredigde.

Zoo kwam het dan wijl zij eenvoudig en gemoedelijk, en ook een tikje wereldsch, niet minder dan omdat zij muziekliefhebbers en muzikaal waren, omdat zij een beklante beddezaak dreven, zoowel als omdat Vader

Coenen een veel gevraagde tweede viool speelde... dat zij aanloop hadden van (zonder overdrijving) de halve stad.

Al wat Roomsch was en muzikaal bezocht het huis en vaak ook de muziekpartijen van Vader Coenen en dan nog schier al wat niet Roomsch, doch enkel muzikaal was. Velen der beddekanten zullen ook muziekliefhebbers geweest zijn en menige muziekliefhebber zal tenslotte door de relatie ook een klant voor den beddewinkel zijn geworden. 't Een paste wonderwel in 't ander.

Zoowel Vader als Moeder Coenen, maar vooral de laatste, hielden van levendigheid en conversatie. Zij leefden in gestadige drukte en bevonden zich daar opperbest bij. Gansch niet afkeerig van een praatje over de toonbank, en zelfs van praatjes – d.w.z. meer of min (maar meestal *min*) vleiende en op waarheid gegronde nieuwtijdingen betreffende den medemensch, die in een kleinsteedsche stad als Rotterdam toen was, nog meer algemeen begeerd en genoten werden dan thans – hielden de Coenens, midden op de Hoogstraat gevestigd, daar als 't ware een beurs van, terwijl toch hun brave gemoedelijkheid belette dat er te hatelijk en hun vurige muzikale belangstelling dat er te lang en te uitsluitend kwaad gesproken werd. Gelijk uit Moeder Coenens brieven telkens te zien is, bleef het steeds bij zeer verklaarbare en vergeeflijke nieuwsgierigheid en wat lichten, oolijken spot. Het werd nimmer nijdig of venijnig. Daartoe waren zij inderdaad te kinderlijk-luchthartig, leefden zij zelf te genoegelijk en tevreê onder elkander

en bleven zij ook te zeer bewust van eigen bevoorrechte positie om anderen waarlijk te benijden...

HET GEZIN VAN LOUIS EN ANTOINETTE

Aldus gingen hun dagen in drukte en afwisseling, maar toch door de seizoenen vrijwel gelijk voorbij.

Op haar gewone plaats in den winkel achter de toonbank, zat Moeder Coenen, het beweeglijke vrouwtje met de rappe bewegingen en de schel vroolijke stem. Of... zij was in de lantarenkamer, in haar grooten stoel achter de tafel, waar zij 't oog op den winkel had... of zij dribbelde vlug van voor naar achter, waar haar vaardige handen maar bezigheid vonden.

Bijna altijd was zij daar te vinden, in dien winkel of in die achterkamer. 's Winters wanneer uit de duistergrauwe straat de smalle winkelruimte maar een druile-
rig-bleek licht ontving, 's zomers wanneer de gansche ruimte verzadigd was van een sterken, trillenden gouden schijn, in den sterkeren dag van den morgen, bij den stilleren namiddag was daar jaren achtereen het vrouwtje met het scherp-verstandige gezicht en de levendige, bruine oogen, heldere trouwhartige kijk-oogen, aan wier snellen blik zoo weinig ontging.

En meestal trof men haar in gesprek, met een klant over de toonbank of met een verwant, een vriend, een goede kennis achter in de kamer. Waar van 's morgens tegen etenstijd en 's middags om 4 uur ook Vader Coenen bij kwam zitten en eenige van de grootere kinderen, tot lange levendige gesprekken bij veel slappe thee en koffie. Den lieven langen dag klonk daar Moeder

Coenens ratelend snelle praat, haar gulle schaterlach. Maar zij kon ook ernstig zijn, bij de zaken, praktisch-verstandig en voortvarend als een echte winkeliersvrouw, kiezend, schikkend en radend, of bij een roerend verhaal meewarig toeluisterend, terwijl de oogen spoedig overliepen in teerhartig medelijden... dat spoedig weer omsloeg...

Zoo stond zij, zoo bewoog zij zich naast die voortdurend wisselenden aanloop van jonge meisjes, haar nietjes en vriendinnetjes, die natuurlijk toegang hadden tot de huiskamer, van deftige klanten: mevrouwen en juffrouwen, met wie zij lang en geduldig discussieerde over wiegegoed, van tallooze heeren, oudere en jongere, vrienden van de zoons of familieleden of welgestelde muzikkliefhebbers, die enkel begeerig waren naar een praatje en naar een pikant nieuwtje. En voor die gansche ongelijksoortige menigte – oudere heeren, zwaar en breed van burger-deftigheid, met ontzaggelijk hooge hoeden, krakende, kinbenauwende dassen en wijde rokken; van jongere heeren, zwieriglijk, met strakgespannen sous-pieds, breedgeslipte das en „smachtlok”; van vrouwen, zeer voornam, krakend in zijden rokken, wijd-uitstaand onder den slanklijnenden omslagdoek, die op den rug met een punt gedragen werd, van veel minder voornam ook die tot de familie of intieme kennissen behoorden, maar alle, de oude of jonge gezichten in de enorme, gelinte schuithoeden verborgen – voor die allen, zoo onderscheidenen, was Moeder Coenen immer dezelfde, ongedwongen vroolijk en volkomen op haar gemak, zonder affectatie of vleierij

of nederige overbeleefdheid, toch bescheiden en altijd vol tact, echt de beminlijke vrouw-van-de-wereld, die ontvangt en geenszins de winkelierster, die haar klanten tracht te believen.

Muziek en bedden waren de constante onderwerpen van gesprek in winkel en achterkamer... maar tijdelijk en afwisselend, had men 't ook over het kindje dat mevrouw V.B. verwachtte... en hoe vervolgens hetzelfde kindje kwam... over den ouden heer W. die met zijn „belle” trouwen ging, wat niet plezierig kon zijn voor de kinderen, vanwege de erfenis... over het jonge mensch J.D., die maar niet tevreden was met zijn positie in Rotterdam en altijd „murmureerde”... over die dwaze V.B.'s, moeder, zoon en dochter, die zoo „romanesq” met elkaar omgingen en bij dag en nacht met „de kunst” dweepten... over het laatste concert van *Eruditio* en het laatst gehoorde „talent” dat naar Rotterdam „afgekomen” was, om zich te doen hooren en voldaan of niet voldaan had, maar in elk geval niet op gelijke lijn te stellen viel met Moeder Coenens oudsten, haar meest geliefden en verwonderlijk talentvollen zoon *Frans*, die zich op een kunstreis in Amerika bevond. Zoon Frans, dat was een ander en vruchtbaar thema van conversatie! Waar Frans nu mocht zijn in het groote Amerika, in welk land of in welke stad, en waar hij vervolgens heenging, welke triumpfen hij behaalde en hoe hij overal gefêteerd en ontvangen werd, wat hij pas weer geschreven had over al die vreemde landen en rare menschen en welke wonderlijke zaken hij had overgestuurd... En vooral: wat een goed kind Frans altijd bleef, trots

zijn grootheid en roem, hoe veel en hartelijk hij altijd naar huis schreef, en hen allen aanhing en steeds verlangde van alles te hooren...

Zoo onuitputtelijk was dit onderwerp, dat het wellicht op den duur – en het duurde heel lang, want Frans bleef jaren weg – een enkelen bezoeker wel verveeld of jaloeersch gemaakt zal hebben.

Het pleit waarlijk voor het menschdom in 't algemeen en het Rotterdamsche in 't bijzonder, dat Vader noch Moeder Coenen zich in hun brieven ooit beklagen over verminderde belangstelling in dat onderwerp van hun hart.

Zoo was dan Moeder Coenen den dag over doende de klanten aan beddegoed en de heele wereld aan een praatje te helpen, maar onder die bedrijven door, moet men niet vergeten, had zij nog haar huishouden na te gaan, met de eenige meid het eten te bedisselen, vele jaren lang een klein kind te verzorgen, de kleeren der ouderen heel te houden, min of meer uitgebreide schoonmaken te bestieren...

En nog vond zij gelegenheid om grootmoeder Schmidt, die boven woonde en reeds jaren lang door heftige reumatiek haar kamer niet verlaten kon, nu en dan wat gezelschap te houden, of om rustig op haar stoel in de lantarenkamer Frans' reisbrieven te lezen, te herlezen en voor te lezen. Ook hield zij dol van grappen en kleine onschadelijke mystificaties, als daar was haar verzekering aan sommige eenigszins naïeve bezoekers, dat een van de jongens, Henry of Anton, het buikspijken

verstond.

En als dan de bezoeker zich daarover ten zeerste verbaasde en een proef van die kunst verzocht, werd de jongen gehaald, die, natuurlijk verzot op een pretje, zich niet wachten liet. Waarop het buikspreken aanving, zoo akelig natuurlijk en hol klinkend en blijkbaar zooveel inspanning vereischend, dat met den bezoeker ook Moeder Coenen bezorgd scheen te worden voor haar zoons gezondheid. Nou is 't genoeg... laat 't nou, jongel! riep ze,... ondeugende jongen... wil je 't nou wel's laten! 't is zoo slecht voor je buik... ik zeg 't je zoo dikwijls...

Als dan de bezoekers, nu allengs zeer ongerust en zelf benauwd voor de maar al te zichtbare buikbenauwingen van den spreker, haar bijvielen en tot ophouden drongen, zweeg de jongen eindelijk en sloop hijgend en afgemat heen om... de deur eenmaal dicht in de achterkamer uit te proesten van een onbedaarlijken lach, dat ze daar binnen weer zoo beet genomen waren.

Want het geheim van de zaak was, dat in de trap naar de bovenverdieping, die door de huiskamer ging, een schier onzichtbaar gaatje was. Legde men zijn mond daaraan en sprak men de kamer in, dan klonk het akelig hol of het geluid ergens van onder den grond kwam. En de vaste buikspreker was de meesterknecht Visser, die stil van boven geroepen werd om door het trapgat zijn stem te leenen in plechtige en altijd dezelfde buikspreekformules. Wanneer dan de bezoekers weg waren, vertelde Moeder Coenen het geval verscheidene malen over aan wie er nog zoo kwam en kon dan telkens weer

tranen lachen bij de herinnering aan de onthutste gezichten van die menschen en de benauwde grimassen van haar zoon.

Deze voorliefde voor zeer onschadelijke dwaasheden, temidden van de eeuwige roezemoes haars levens, is wel geschikt om Moeder Coenens aard te doen kennen. Een verbazend reê en beweeglijk vrouwtje, dat in die afwisselende drukte waarlijk haar element vond, die bij al de tallooze zaken, welke haar aandacht eischten, bij het nooit eindigend geloof en geslaaf haar volkomen gelijkmoedigheid bewaarde en – administratief talent! – nog ruim tijd vond voor haar gezin en haar vrienden, voor een pleziertje en een grapje. Haar man was zij het gansche leven door een waardeerbare medehulp van gelijke gezindheid en gelijke kracht. En voor haar kinderen, zoo al niet – gelukkig! – een weekhartige en sentimenteele moeder, toch een die hun nooden begreep en bij wie zij troost en steun vonden in benauwde oogenblikken. Overigens spreekt het wel van zelf, dat in dit, als in de meeste, groote gezinnen, de liefde der ouders voor de kinderen meer en algemeen, over allen ongeveer gelijkelijk verdeeld was, dan een afzonderlijk gevoel voor elk kind naar zijn eigen aard. Alleen ten opzichte van Frans, den oudste, leed dit waarschijnlijk uitzondering.

Vader Coenen zag men overdag zelden. Hij bleef boven op de werkplaatsen, bezig met Visser, den knecht, later ook met den tweeden zoon Louis, die eerst voor het beddevak werd opgeleid. Meest kwam hij eerst te-

gen tweeën, als er gegeten werd, beneden. Ook de kinderen waren dan van school thuis en het werd met de nichtjes en neefjes, die er altijd logeerden of toevallig bleven eten, een talrijke en luidruchtige maaltijd in de huiskamer, waarbij, gelijk broers en zusters van groote gezinnen onder elkaar plegen te doen, veel gestoeid en gekibbeld en ook wel hitsig geplaagd werd. Tot Moeder met een wat vinnig gebod of Vader met wat stemverheffing lucht maakten in 't gedrang en stilte in 't rumoer. Want het ging er lang niet altijd zoetsappig of zachtzinnig toe, en dat was het ook waarlijk niet wat deze menschen van zooveelen hunner gelijken onderscheidde, maar de *algemeene geest*, de *doorgaande stemming*, die luchtig en vroolijk was, niet haatdragend en zwaartilend, niet klein egoïst of achterdochtig, maar frank en zeer aanhankelijk voor elkaar.

Door het meeslepend voorbeeld der moeder, vonden zij na elke kleine oneenigheid of ontstemmende gebeurtenis in of buiten het gezin, aldra het bevrijdende lachen weer en hadden geen reden om nà te mokken. Want het was in dit gezin niet – als in zoo menig ander – die scherpe gezagsscheiding van ouders en kinderen, die vooral gebaseerd op ijdelheid en gemakzuchtig egoïsme, de laatsten tot dulden en zwijgen dwingt met een hart vol bitterheid en wrok...

Als dan die rumoerige en beweeglijke familiemaaltijd – gedurende welken Moeder Coenen toch altijd op den winkel moest letten – gedaan was, ging Vader weer naar boven aan de zaken, ruimde moeder eerst met de nicht-

jes of de meid af, om vervolgens haar winkelplaats weer in te nemen en de nu allengs talrijker klanten en bezoekers te woord te staan, terwijl van de kinderen de jongsten weer naar school trokken en de ouderen na elkaar of bij paren musiceeren gingen in de achterkamer. En dan was verder dien namiddag – gelijk het ook vaak al in den morgen geweest was – het piano- en vioolspel hoorbaar in de stil en eenzaam geworden huiskamer en drongen soms de galmen tot den winkel en tot boven bij grootmoeder door. Den ganschen lieven langen middag!

Want vaak kwamen in de latere uren vrienden van de zoons of kennissen der ouders, die gaarne eens wilden voorspelen en „ook een hand op de piano zetten”, gelijk het wel genoemd werd, met Vader en Moeder Coenen, tegen vier uur van hun werk rustend, als medetoehoorders.

Dat vier-uurs theedrinken was in dit huisgezin een andere „zoete-inval”, een waarachtige afternoon-tea, die maar heel zelden onder de gezinsleden alleen gebruikt werd.

Meerdere familieleden of vrienden en kennissen, jongen en ouden waren tegen dat uur komen inloopen en in de gezelligheid van de lantarenkamer bijeen. Vooral dan werden de stadsnieuwtjes gewisseld en besproken, werd er geplaagd, gelachen, gestoeid – en ook wel een beetje gevrijd – onder dat jonge goed, dat het grootste deel van het gezelschap uitmaakte.

En uit haar grooten stoel onder de lantaren, leidde Moeder Coenen, met haar hooge stem en levendig-gulzaam

woord, en gesprek en schonk thee... Schonk eindeloos kopjes thee aan wie maar wilde en zooveel iemand maar wilde. Was de pot eindelijk onmiskkenbaar, onloochenbaar leeg, dan werd er... opnieuw *water* opgeschonken en roerde Moeder Coenen eerst ernstig met een lepeltje, voor zij de kopjes weer volschonk met een vocht, dat dan alleen beleefdheidshalve *thee* mocht heeten. Was het zoo zachtjes aan avond geworden, waren de open gasvlammen aan de rechte stangen ontstoken in de nu meest verlaten winkelruimte, dan begon onder het gezellig licht der lampen het muziek- en praatleven eerst recht. De allerintiemsten der vrienden alleen waren er dan. Tante Heintje kwam met haar dochters of Tante Daatje met de hare, of Oom Frans met tante Bet, om te praten over wat de Stad deed, wat de muzikale wereld deed en – vooral – wat de respectieve kinderen deden. En wàt die vooral deden, betrof juist weer muziek, Louis en Willem, de twee zoons na Frans, hadden alreeds in 't openbaar gespeeld op een concert van *Eruditio*, juist gekleed als Frans, toen *hij* voor 't eerst speelde – in zwarten kiel met grooten witten kraag. En Henry, het derde zoontje, maakte al wàt aardige vorderingen, terwijl kleine Anton, de jongste, altijd maar het speelgoedviooltje, dat Vader Coenen zelf gemaakt had, in handen wou hebben om de groote menschen na te doen en niet ophield over Broer Frans te babbelen. Evenmin als de ouders, tantes en ooms zelf trouwens: meer dan alle andere zoons, dochters, neefjes en nichtjes tezamen was Frans het onderwerp van gesprek. Zijn laatste brief met de beschrijving van al die verre, won-

dervreemde zaken werd nog eens verteld, men berekende hoe ver hij nu was en hoe lang het duren zou eer hij weer thuis kwam, wat hij daar ginds speelde en wat hij componeerde... Het was een oneindig thema van conversatie, terwijl intusschen Moeder Coenens vlijtige handen bezig waren in het verstelwerk, waarvan een gansche hoop naast haar lag, en Vader Coenen het een of ander kind – zoontje of neefje – les gaf in de achterkamer, van waar telkens de viool of de piano hoorbaar werd.

Als dan tegen elf uren nog een boterhammetje gegeten en weer een onvermijdelijk kopje thee gedronken was – de meeste kinderen waren dan al naar bed – las Moeder Coenen nog uitgebreid de kranten... waarbij zij dan allengs begon te knikkebollen, maar dat niet weten wilde en het heel sterk ontkende. Maar zij begon ook wel nog in dat late uur, ijverig en klaar wakker, een brief aan Frans... tot het één uur, soms half twee werd, eer zij te bed gingen, die toch weer om half zeven, zeven uur op moesten staan...

Aldus gingen de dagen, in zomer en winter niet heel veel verschillend.

Des zomers, een enkele maal op een mooien, zonnigen dag, of een warmen avond, ging Moeder Coenen met de gansche karavaan van familie en intieme kennissen naar buiten, naar de Oude Plantage of 't „Overmaas-sche”. Een groote mand was onder aller blijde en drukke medewerking gevuld met de noodige mondkost, en dan trokken ze erop uit en hadden – jongens en meisjes

onder elkaar – een dol plezier onder die hoge boomen, in den luwen zomeravond... een plezier van ver-schal-lend gelach en gestoei, van verstolen gevrij met een ge-armd thuisbrengen en een enkel schuldeloos zoentje tot slot.

Terwijl de kosten van zulk een uitstap niet hoog be-hoefden te zijn, aangezien Moeder Coenen, als een zu-i-nige huisvrouw, zorgde geen andere consumptie noo-dig te hebben dan... theewater. Maar 's winters, dan was 't wel drukker.

Dan waren er de concerten, die Vader en Moeder Coe-nen geregeld bezochten, altijd met minstens eenige kinderen of neefjes en nichtjes, concerten van *Eruditio*, van *Toonkunst*, van „Den Doele”, van *Philharmonie*. Ja-ren lang speelde Vader Coenen in *Eruditio* een gewaar-deerde tweede viool mee. Nu en dan – niet al te zeld-zaam – ging Moeder Coenen, door een kennis uitge-noodigd, naar de opera, meest de Amsterdamsche. Maar het was vooral de reeks der particuliere muziek-partijtjes, die telkens de eenvormigheid der gewone avonden brak, en van die particuliere soirées gaven zij zelf er een, Zondags om de 14 dagen, en welhaast de meest bezochte en bekende van alle...

MUZIKANT EN BIEDERMAN

Die Zondagavond om de veertien dagen, dat was de groote avond, dan werd de Roode Hamer op haar allerfleurigst gezien!

Achter de flauwverlichte, Zondags-gesloten winkel, waren de huiskamer en vooral de achterkamer tot ontvangst gereed. Daar stonden de vier lessenaars midden op den geschilderden vloer, die hier en daar glansvegen toonde in het licht der beide open waaiervlammen aan de uiteinden van de nuchterrechte stang uit het zoldermidden. De wijnroode gordijnen waren dicht voor de vensters geschoven, daartusschen wachtte de donker-glimmende vleugel, nog onberoerd. Onder den hoogen schoorsteen knapperde en vlamde een open turf en houtvuur en naast dien schoorsteen, boven een wandtafeltje met allerlei snuisterijen en kleurige opgezette vogels en vlinders onder glas, hing Frans' groot portret, Moeder Coenens troost in zijn afwezigheid. Boven dat tafeltje met de wonderbare geschenken, die hij uit het verre land had gezonden, al die glanskleurige kapellen en vogeltjes, trillend onder de stolp, hing het groote portret als een altaarstuk, het middenpunt der kamer, het heilige van dit heiligdom en van het gansche huis. Elken morgen en avond door de ouders met dankbaren trots aanschouwd en vooral op avonden gelijk deze als een lichamelijke tegenwoordigheid onder de kwartetspelers, die allen in hem hun meester erkenden.

In die kamer – waar overigens nog enkel een groote lederen canapé aan den wand over de ramen en verder wat stoelen stonden – kwamen aan en zetten zich aan de lessenaars, met den heer des huizes, de beste musici van de stad, terwijl een talrijk en immer wisselend getal muzieklievende familieleden, vrienden en vriendjes, kennissen en kennisjes het gehoor vormden.

En onder hen bewoog zich in volle bedrijvigheid Moeder Coenen, het vlugge, kordate vrouwtje, bij deze gelegenheden meestal gekleed in een donkere japon, met vele wijd uitstaande rechte plooien, die door een stemmig wit kraagje en manchetjes een weinig werd opgehelderd, het pittig gezicht omlijst door de kleurige linten van een gala-muts. Zoo, met haar levendige oogen en gullen schaterlach ging zij rond onder de groepen en wist door haar voortvarende opgeruimdheid en tact den goeden geest en toon te bewaren onder zoo een talrijk en veelsoortig gezelschap.

Maar de voornaamste persoon van den avond was toch Vader Coenen zelf, de organisateur van het feest en ijverige medewerker. Hij koos de nummers en bestelde de volgorde van het programma dat afgespeeld zou worden. Hij vroeg ook de extra nummers, die de verrassende „Einlagen” vormden der toevallige gasten.

Op die avonden was Vader Coenen openlijk en geheel, wat hij eigenlijk altijd – maar verborgen – was: de *Muzikant*, in den ouderwetschen en Duitsch-gemoedelijken zin van 't woord, de voortreffelijke muziek-werker die opging in zijn vak.

Onder het gladharig bruin pruikje, naar tijdsmode over

de ooren teruggestreken, had zijn mager, scherpgegroefd gezicht gewoonlijk een uitdrukking van stroeven, zorgelijken ernst, die door den zachten blik der oogen, diepliggend onder het hoog gewelfde breede voorhoofd, zeer getemperd werd.

Met het onbehaarde, kamerkleurige gelaat tusschen de hooge boorden, de gladgeschoren kin, plooiend op den zwarten stropdas, ietwat stijfjes bewegend in de wijdekraagde tailleroek met de nauwe, over de handen vallende, mouwen, was hij wèl de stemmige Organist, de echter *Biedermann*, braaf, degelijk en betrouwbaar, de man van zijn woord zoowel als de man van orde en van de klok, doch bij al die onkreukbare strakheid toch niet dor of hard van gemoed, omdat zijn onzwaar Katholiek geloof, met bijbehorende kleurige eeredienst hem hiervoor evenzeer bewaarden, als zijn muzikale, in tonen alle levensbevrediging vindende geest. Zijn levenslot en gewone werkzaamheden hadden misschien die kinderlijke lichtheid en eenvoud van gemoed wat lagerpractisch en ouwelijker gemaakt in 't dagelijksch leven, maar op deze avonden tenminste werd hij weer gansch zichzelf; was al de doffe ernst uit zijn trekken geweken, terwijl hij met opgewektheid en ijver zijn partij zat mee te strijken, of stil luisterend, met innige tevredenheid in de oogen en om den dungelipten mond, het spel van zijn kinderen volgde.

Of, eindelijk, levendiger dan gewoonlijk, omging tusschen zijn gasten ter bespreking van een „pasgemaakt” nummer of voorbereiding van een nieuw.

In die pauses tusschen de stukken, na het aandachtig en

eerbiedig stilzijn, als spelers en hoorders opstonden en zich tot groepen mengden in die lichte ruime kamer, stelden zich velen, der jongeren vooral, schadeloos voor het lang zwijgen in een zoo druk gebabbel, en gelach, dat zich de enkel-stemmen in het algemeen gezwatels gansch verloren. Door de openstaande deur raakten allengs meerderen in de tusschen(huis)kamer, waar bier en glazen gereed stonden. Ook daar vormden zich dan drukke groepen, die praatten over het gehoorde, over muzikale en andere stadsnieuwtjes en, zoo zij jong waren, zelfs over meer dan met woorden gezegd werd... Tot de muziek weer begon: een kwartet, trio of quintet tot slot van den avond, want 't liep tegen tien, het vaste uur waarop de muziekpartij eindigde en het „souper” begon. Welk souper bestond uit een boterham met kaas en een kop thee, door heel het gezelschap in de huiskamer gebruikt.

Weidscher onthaal was er nooit dan een hoogst enkele maal nog een stukje rookvleesch, ter afwisseling van de kaas. Doch men kon verzekerd zijn, dat maar zeer enkelen der vele en wisselende gasten hiermee niet volkomen tevreden waren en behalve het uitgezocht muzikaal genot ook nog stoffelijke genietingen begeerden. Want allereerst kwam men om goede kamermuziek te hooren, voor de liefhebbers in die misdeelde tijden, – toen nog niet als thans het eene beroemde kwartet het andere verdrong in 't seizoen – een inderdaad *zeldzame* genieting. Dan was men ook over 't geheel in 't materieel leven zooveel eenvoudiger dan nu en achtte men het toch ook zeer begrijpelijk en hoogst gepast,

dat een winkeliërsvrouw haar gasten geen kostbare soupers voorzette. Het tegendeel had al een zeer slechten smaak getoond. Doch wat hier alles afdeed, dat was de geheele ontvangst, zoo gul-eenvoudig, zoo waardig-ongegêneerd, zonder iets van dat benauwde, burgerlijk-schaamachtige, telkens schrikkerig zich excuseerende over eigen doen; waardoor elkeen zich op zijn gemak gevoelde en er niet aan dacht iets anders te wenschen dan aangeboden werd...

Het einde van den avond, was dat de gasten bij groepjes naar huis trokken, door het echtpaar Coenen nog een eindweëgs begeleid, terwijl intusschen de vensters van de achterkamer wijd openstonden om warmte en tabaksrook te doen wegtrekken.

Geen noodelooze formaliteit voorwaar, wyl gastvrouw en gastheer in diezelfde kamer slapen moesten en een groote bedstêe, die met haar roode gordijnen – precies eender als die voor de vensters – voor den argeloozen bezoeker den schijn had aangenomen óók een venster of minstens een boekenkast te zijn...

Hierboven sprekende van de kinderen en hetgeen zij op piano en viool hooren deden, werden reeds eenige namen van composities en componisten gemeld, die toen in den smaak vielen. Maar het is misschien niet onbelangrijk dat lijstje eenigszins uit te breiden en meer uitvoerig te vermelden hoe de programma's op deze avonden, waar gereputeerd „goede muziek” gemaakt werd, waren saamgesteld. Zij die zich voor deze zaken interesseeren, weten natuurlijk in 't algemeen wel de

namen der toen werkende toondichters en der „klas-sieken”, die in dat tijdvak der vorige eeuw – tusschen de vijftiger en zestiger jaren – den voorkeur genoten, maar ’t kan zijn nut hebben hier het algemeene tot bij-zonder te zien worden in deze kamermuziek-uitvoer-in-gen, die toch gewis tot de zeldzame en goede in het land behoorden.

Van de tallooze programs door Vader Coenen altijd nauwkeurig aan zijn zoon Frans gemeld, worden hier dus enkele uit verschillende jaren overgenomen. Men zal er, behalve al het andere, ook uit zien, dat het gezelschap op zulke avonden heel wat muziek verdragen kon. En zeker meer dan thans. Tenzij men moet aan-nemen dat het gehalte der stukken zooveel lichter was dan het tegenwoordige. Of misschien allebei.

Zoo vermeldt Vader Coenen in een brief, gedateerd 13 Oct. 1852:

„Willem speelt aanstaande Zondag het Concert van Hummel uit H mol, Louis een quartet van Beethoven, dan liedjeszingen van Van der Hoeven, dat wel niet heel mooi is, maar wij amuseeren ons...”

In de eerste dagen van Jan. 1849, toen Fr. pas naar Ame-rika was, schrijft Vader C. „op oudejaarsavond hebben wij de gewoone Muziek Partij gehouden en veel over u gesproken, Louis heeft de quartet van Beethoven ge-speeld, die gij voor het laatst gespeeld hebt.” –

In Febr. van hetzelfde jaar blijkt dat „verleden Zondag Louis een quintet van Onslow gespeeld (heeft) en Wil-lem de septuor van Hummel goed gespeelt (heeft) en Joseph een trio van Hummel.”

Op den 3en Sept. 1851 op een „Muziek Partij te Eere van Jan Bremer”, begon Willem met de trio van Litolf, Louis een quartet van Beethoven en Jaantje een trio van Mendelssohn. Dit was dan alzoo de muziek, die op deze avonden gehoord werd. Wie waren nu de menschen, deftige of geringe, musici of enkel liefhebbers, die hier om de 14 dagen samenkwamen?

Gewis velen van wie men dit niet meer weet, van wie men in 't geheel niets meer weet, schoon zij bij hun leven noch ongewichtig, noch ongeacht waren. Maar toch ook vindt men, in brieven vermeld, menigeen die een herinnering wekt of althans eenigermate thuis te brengen is.

Zoo bestond in de eerste veertiger jaren het kwartet bijna altijd uit Tours, den toen zeer bekenden directeur der Eruditio-concerten, zelf een zeer correct vioolspeler, Ganz, medevennoot in Tours' Eruditio-onderneming, een klein onaanzienlijk Duitsch Joodje, maar een goed, overal gezocht violoncellist en een der standvastige en oudste muziekvrienden der familie Coenen; Pozoli, een muziekhandelaar en zeer bruikbaar liefhebber, en Vader Coenen zelf, of ook wel zijn broer Frans Gerard, een handig altist en overigens een uiterst goedaardig soort mensch, al vloekte hij in een uur ontelbare „potdomme's” bij elkaar.

In de latere jaren, toen de kinderen, ook de broers- en zusterskinderen, grooter en werkzame medespelers waren geworden, ziet men de namen van Tours en Pozoli als executanten zelden meer. Dan speelt Louis de vioolpartijen mee en zitten eerst de oudste dochter

Fientje, dan vooral Willem aan de piano, afwisselend met de nichtjes Jaantje en Josepha Dames. De laatste zingt ook tamelijk geregeld op de 14-daagsche avonden. Maar meer nog liet zich daar een jonge, beminlijke zangeres hooren, die tot de allerintiemsten van de familie gerekend werd en later zich als kunstenares een grooten naam verwierf: *Ellen Sherrington*. Haar ouders waren omstreeks 1840 uit Engeland in Rotterdam gekomen en door het koor der Houttuinsche kerk met de Coenens in kennis geraakt. Sedert was de vriendschap der beide families ongestoord gebleven en ging er zeker geen dag voorbij dat zij, of tenminste hun kinderen, elkander niet zagen. Tot omstreeks 1852 de familie Sherrington naar Brussel vertrok, waar Ellen het conservatorium zou bezoeken.

Buiten deze, die men zou kunnen noemen: *vaste executanten*, waren er dan nog een menigte andere, die men maar nu en dan ziet optreden.

De Bremers behoorden tot deze, Jan en Winanda, kinderen van een protestantschen organist, menschen, die de Coenens eigenlijk maar half lijdten konden, wijl zij – vooral moeder, zoon en dochter – zoo overdreven deden („romanesq”, zei Moeder Coenen) maar nog meer misschien omdat zij... ook muzikale en knappe kinderen hadden, wier talenten noodzakelijk de Coenens familie concurrentie aandeden.

Jaren lang is ook op de Hoogstraat intiem aan huis gekomen een jonge man, tijdgenoot en kennis van zoon Frans en musicus als hij: Jan Dupont genaamd. Gelijk de Bremers, had deze zijn studies te Leipzig bij Schu-

mann gemaakt en daarvan blijkbaar, evenals dezen, zekere artistieke pose meegebracht, die de Coenens – Vader Coenen vooral – niet best velen konden en eenigszins smalend het „Leipziger type” noemden. Toch erkende men dat Jan Dupont talent bezat en werd hem zelfs later opgedragen den jongeren zoon les in de compositie te geven.

Evenals zoo menige andere jonge kunstenaar, evenals de jonge Frans Coenen zelf, voelde ook Jan Dupont zich in Rotterdam niet tevreden. Ofschoon hij waarlijk gaven genoeg bezat, bleek er zelfs na jaren geen bestaan van eenige beteekenis in de Rotterdamsche wereld voor hem mogelijk, terwijl zijn goedgemeende pogingen om op muzikaal gebied iets te bereiken – al kon men ook van een artistiek succes spreken – mislukten wegens gebrek aan finantieelen steun. Zoo de degelijke Philharmonische concerten, door hem opgericht en eenige jaren lang gedirigeerd, die echter bij een abonnement van 75 ct. per persoon per concert nog geen inteekearen genoeg konden halen om te blijven bestaan.

Er was dus wel reden voor dat Jan Dupont ontevreden rondliep, dat hij altijd „murmureerde”, gelijk Moeder Coenen het uitdrukte, en heftig verlangde naar ruimer en dankbaarder arbeidsveld. In 1852 is hij dan ook heengegaan naar Duitschland, waar zijn verloofde, de bekende zangeres Johannsen, zich reeds een positie verworven had in Hannover of eenige andere groote stad van Noord-Duitschland.

Nog een gewonen gast uit de jaren voor 1850 moeten wij gedenken, een die naam heeft gemaakt, niet als mu-

sicus – want hij was maar een nederig en middelmatig dilettant – maar als *schilder*. Het was „Oome Schmidt”, Moeder Coenens eenige, zeer beminde broer, een kunstenaar, die als portrettist „en vogue” was in zijn tijd. Telkens leest men van hem in brieven van Vader Coenen, dat hij weer een „onbegrijpelijk mooi schilderij” heeft gemaakt, dat dan ook voor „1000 guldens” verkocht is, dat hij „voor jaren bestellingen heeft” enz. Ook blijkt het, dat hij telkens van Delft, zijn woonplaats, uit, het land afreist om aan opdrachten te voldoen. Zeer ontijdig voor hem en zijn talrijk gezin, is deze man, van wien de musea in Amsterdam en Den Haag nog werken bewaren, in ’t jaar 1850 bezweken, na een langdurig en pijnlijk ziekbed.

Hij was een trouw en enthousiast bezoeker der muziekpartijen bij zijn zwager, en gelijk „Oome Frans”, Vader Coenens broer, stelde hij een nooit verzwakkend belang in zijn talentvol neefje Frans, als gold het zijn eigen kind.

Na zijn dood komt de weduwe, Tante Daatje, in Rotterdam wonen en verdient haar brood met kamers verhuren, terwijl de kinderen bij de Coenens uit- en inlopen als eigen...

Ook Johannes Verhulst heeft in de latere jaren Vader Coenens soirées bezocht. Vroeger, toen zijn muzikale (*Toonkunst*-)kring nog geheel buiten dien der Coenens lag, was hij eigenlijk Coenens antipathie, die niet naliet alle brutaliteiten en alle kleine schandalen, door Verhulsts oplopendheid en heftigen aard in Rotterdam verwekt, aan zijn zoon Frans te melden.

Doch allengs schijnt op persoonlijke kennismaking meer waardeering gevolgd, waartoe niet weinig bijdroeg het feit dat Verhulst goeds sprak van de composities door zoon Frans gemaakt en op de muziekavonden dikwijls uitgevoerd. Na het vertrek van Jan Dupont is het Verhulst die de harmonielessen der twee jonge zoons voortzet, terwijl men ook verneemt dat hij nu en dan op de Zondagavonden komt luisteren.

Deze weinigen dan zijn, zooal niet de *voornaamste* gasten – naar de wereld gesproken – dan toch de meest betekenende geweest en die ook allen hun vaste plaats in een, zij het ook afgelegen, deel der kunsthistorische hebben. De overigen waren meest gewone mensen, sommigen zeer gegoed en zeer voornaam zelfs, maar wier nagedachtenis voor latere geslachten van geen betekenis is gebleken.

Al deze Van Balens, Van der Hoevens, Jacobsons, De Keyzers, Wambersie's, Ruebs, Gregoirs enz. enz. of ook de jongeren: de Prosten, Palings, Petersen hebben geleefd en... zijn vergeten. En het eenige dat ons hier aan hen interesseert is gelegen in het feit, *dat* zij geregeld kwamen, zij, de gewichtige, deftige, zich-voelende, welgestelde en rijke Rotterdamsche Heeren, op deze muziekavonden in de achterkamer van een beddewinkel... dat zij mede wilden aanzitten (en zich zelfs zeer op hun gemak voelden) op de houten bank in de huiskamer, om Moeder Coenens ascetisch-sobere avondmaal van boterhammetjes en uiterst waterige thee in alle vrede des gemoeds te nuttigen. Dàt is voor ons het merkwaardige aan hen en wat ons enkel interesseert, niet b.v. de

omstandigheid dat „Advocaat Van der Hoeven” (gelijk Moeder Coenen hem steeds plechtiglijk betitelde) zelf ook componeerde en gedichten voordroeg. Ook niet dat hij dit zoo „indrukwekkend” deed, ter onderscheiding van den jongen Peters die enkel „pedant” voordroeg, ook niet dat Prost zoo dolgrappig liedjes of monologen kon reciteeren, dat het heele gezelschap er schier bij omviel van het lachen...

Dat alles is enkel voor de tijdgenooten en deelhebbers aan deze vreugd van belang geweest en wij kunnen er verder van zwijgen.

EEN BRIEF EN EEN BESLUIT

Hoe de Coenens ongeveer leefden in gewone dagen en hoe 't toeging op de muziekpertijen, die gewichtige momenten in hun bestaan, aan welker voorbereiding een belangrijk deel van hun dagen werd gewijd, is hiermee vermeld. Doch deze ken-schetsing hunner levens ware onvolledig, zoo wij niet nog twee bijzondere dagen in het jaar herdachten. Het zijn de 14de October en de... de April, de verjaardagen van Moeder en Vader Coenen.

In de meeste Hollandsche gezinnen zijn zulke herinneringsdagen min of meer gecultiveerde familiefeesten, maar hier namen zij het bijzondere, het eigen-aardige aan, dat alle levensuitingen van dit gezin kenmerkt: dat natuurlijke, spontane, kinderlijk-hartelijke en onbezorgd-vroolijke... Ook dat universeele, dat zich nooit wilde beperken tot het eigen gezin, doch den geheelen stam van neefjes en nichtjes (en nog heel wat kennissen bovendien) mee deed feestvieren.

Wat zulk een verjaarseest beteekende, hoe veelhoofdig, bewegelijk, afwisselend en zedig-rumoerig het werd, leert het allerbest een brief van Moeder Coenen zelve aan haar zoon Frans gericht, één uit vele, waarin zij, om hem in zijn ontbering van al het familiaal huiselijke te troosten, zeer nauwkeurig haar verjaardag beschrijft.

„Nu wil ik u toch eens iets over mijn verjaardag schrijven, 's morgens toen ik opstond, was mijn eerste opslag

op uw portret, dat mij in mijn gedagte filiciteerde, toen kwamen alle de kinderen en filiciteerden mij, en bragten mij alle presenten, en toen hebben zij wat gezongen van Louis zijn Compositie, terwijl zij zoo zongen dagt ik wat ben ik toch gelukkig met Uw portret, want gij waart toch nu zoo levensgroote onder ons midden, en de gedagte, nu denkt hij ook zeker aan ons, dat deed mij goed aan mijn hart.

En toen het gezang gedaan was, zijn wij aan ons gewoonlijk ontbijt gegaan, en eerst had ik alle de presenten nagezien. Van Vader Eene heerlijke mooie omslagdoek, ik mag niet weten wat hij kost, maar hij kost zeker wel 50 gulden, van Louis een zijde schortje heel mooi, van Willem *12 groote wijnglazen* daar gij altijd over gemaald hebt, Rosa een heel ja heel mooi kraagje zelfs geborduurd, Henri uit zijn spaarpot heerlijke mooie bloemen gekocht, Anton een lekkere koek, Jaantje zwarte kante mouwen, Josepha een mooie foulard, Marietje een Bouquet bloemen zoo mooi als ge er nooit geen gezien hebt, en Willem een fleschje Oranje Bloesem om in de thee te doen, en toen zijn dan een en ander komen koffy drinken zooals Mijnheer en Mevrouw Bremer en Jan en Winanda, en toen zijn wij gaan eten, ik had een groote Haas, tante Heintje Jaantje en Josepha hebben ook mede gegeten als ook Marie en Willem en toen het des s'avonds groote partij gehad, die zal ik u eens opnoemen, vooreerst de famielje Cherington, Keetje Anna en Pietje van El, Winanda en Jan Bremer maar die moest eerst naar het concert van Dupont, en dan wist hij niet na zoo iets schoons ge-

hoord te hebben, hij wel zoude gestemd zijn om te komen, maar hij is toch om tien uren gekomen de houte klaas, nu Gonda Pauwlina en Peters, oome frans en tante Daatje, dus frans een heel gezelschap en toen heeft Henri begonnen om te spelen, die heeft heel mooi gespeeld een variatie en toen Rosa iets voor Piano en Vi-oool, ook zij heeft goed gespeeld en Louis iets van Dupont van de Vestale en zoo is de muziek partij geeindigd en zijn wij overgegaan tot het Bal, dat tot twaalf uren geduurd heeft, zij hadden zich allemaal goed geamuseerd, maar ik behoef u niet te schrijven dat er dien dag menig toasje op u gedronken is, de meisjes van van El zijn allerliefste meisjes, het was voor de eerste keer dat Keetje zoo een partijtje bijwoonden, maar zij had zich nog nooit zoo geamuseerd, maar Winanda was niet zoo plezierig, die was een beetje Nuffig, die zat maar met Ellen, maar ik geloof het kwam daar vandaan, omdat ik Ellen na dat de kinderen alle gespeeld hadden gevraagd hebt, of zij het Lied van u wilde zingen, om toch ook iets van u te hebben, en ik gloof Winanda gedagt had, ik haar ook gevraagd zoude hebben om wat te spelen, want ik heb naderhand gehoord zij wat bij haar had, maar dat kon ik op zoo een avond niet doen daar het feest voor de kinderen was en er al zooveel muziek gemaakt wierd. O, maar gij kunt u niet denken hoe Romanesq die Moeder, Dochter en Zoon met malkander omgaan dat is akelig van te worden, hij zit altijd hand aan hand met zijne moeder of Zuster en spreken en droomen niets anders als van de kunst, het invitatie Concert dat hij gegeven heeft was vol maar, o Frans zulke aardig

slag van menschen voorlezers en voorzangers en Dominees van alle soorten, zij hebben goed gespeeld, maar zij lieten het voorkomen als of zij niets geen angst hadden, want zegt Jan, waarom zoude men angst hebben als men zeker van zijne zaken is, maar ondertusschen was hij zoo rustig dat hij niet wist wat hij deed en Mevrouw zat boven op de Commissariskamer, want zij konde het onmogelijk beneden bijwonen ja Frans dat moet ik u zeggen dat zij ijselijk met hun eigen ingenomen zijn.”

Aldus verleeften zij de jaren.

In den opgroei hunner kinderen, in de onmerkbaar gekomene maar dan ineens zich verduidelijkende wijziging der huiselijke verhoudingen van die kinderen tot henzelfen en tot elkander, méér nog dan aan de eigen personen, merkten zij de onophoudelijke verglijding van den tijd en hoeveel leven reeds achter hen lag. In het gelijk beperkt aspect der dagen, der seizoenen, zelfs der stad en der menschen, groeide toch stil-vanzelf de verandering, viel hier wat weg en daar wat, verdwenen allengs vele bekenden... kwamen enkele nieuwe... Dan, als een groote merksteen op hun weg, was het, – na Frans, die eigenlijk altijd van huis was geweest – weer een zoon, die weg ging naar Paramaribo, om daar zijn eigen leven te maken. Spoedig ging er nog een: Louis, die in het beddevak zou opvolgen, maar die, al te veel musicus geworden onder zijns vaders leiding zelve en de positie van muzikaal beddenfabrikant, gelijk deze voor zijn vader natuurlijk uit de omstandigheden was gegroeid, voor zichzelf denkelijk weinig aanlokke-

lijk achtend, er eveneens op uit wilde om zich in het groote Amerika, dat zijn broer zoo gunstig was geweest, met zijn viool een ruimer bestaan te verwerven. Henry, de derde zoon, studeerde in de medicijnen, maar ook bij hem bleek tenslotte de trek naar 't muzikale sterker dan al het andere, en op een goeden dag gaf hij zijn studie er aan, om naar Amsterdam te gaan en ook een kunstenaar te zijn.

Anton, de jongste eindelijk, heeft ook na jaren zijn viool genomen en is naar Oost-Indië getrokken, om daar zijn fortuin te zoeken, als de andere broers... en te Batavia jong te sterven.

Dit alles is gewis niet zonder emotioneele schokken gegaan in 't gezin. De goede verstandhouding dier eerste tientallen van jaren werd later wel meermalen verstoord, toen het jongere geslacht met eenigszins andere levensinzichten, begeerten en illusies opwies, ook al heeft de verwijdering (behalve met de oudste dochter en haar man) nooit lang geduurd.

Van al dat leed, dat een groot gezin in de karakters der kinderen en hun verschillend levenslot wel onvermijdelijk meebrengt, hebben de Coenens in den loop der jaren hun deel ondergaan en – ten slotte na aller heengaan – de vereenzaming gekend, het gemeene lot voor ouders, wier kinderen „geëtablisseed” zijn, het overblijven in een te groote woning met een enkele dochter tot gezelschap. En toen, daar er nu geen kinderen meer waren om voor te werken in een zaak, welker eigenlijke bezigheid hun nooit zeer aangenaam was geweest en die op den duur toch tegen de scherpere concurrentie

in de veranderde tijden niet op kon en zachtjesaan achteruitging, hebben zij den beddewinkel, de „Stadtbekannte” *Rode Hamer* overgedaan, om wat men met haast pijnlijke nauwkeurigheid noemt: *stil te gaan leven...*

Inderdaad, wel wat stil en alleenig na een leven zoo druk en vol luidruchtige vroolijkheid!

Heel lang heeft het trouwens met Vader Coenen niet geduurd. In het jaar 1873 is hij in een landelijk-rustig huisje op de Kruiskâ, toen nog een nieuwe buurt, van waar men uitzag op een zonnige verte van groene landen – gestorven, bijna zonder ziek geweest te zijn.

Zijn vrouw heeft nog jaren daar gewoond, waar velen harer kinderen en kleinkinderen haar kwamen zien, waar zij nog immer bedrijvig en bij-de-hand haar huishoudentje deed en opgewekt van geest bleéf. Een harer zoons, Henry, heeft zij zien sterven, nadat zij hem langen tijd zelve had opgepast (1877), maar Antons vroegen dood moest zij plotseling uit een courant verneemen (1876).

Dat gebeurde in haar laatste woning op de Delftsche Vaart. Ook hier heeft zij nog goede jaren gekend, schoon zij zich ook wat strammer bewoog en stiller was geworden. Toch bleef haar geest tot het laatst wakker en levendig. In het najaar van 1878 is zij toen gestorven, rustig na haar rustloos leven.

En hiermede was ook van deze beiden de levenscomédie weer teneinde...

COLOFON

De muzikale beddenmaker,
in de oorspronkelijke spelling, van Frans Coenen
werd in 1981 gezet uit de Garamond
en gedrukt door Van den Dool te Sliedrecht.
Grafische verzorging: Richard van den Dool.
Buiten de gewone oplage werden
30 genummerde exemplaren gedrukt
op 120 gr. Florence van Lutkie & Smit en
in linnen gebonden.

„De muzikale beddenmaker”,
een nagelaten novelle, oorspronkelijk verschenen
in het decembernummer 1941 van
Groot Nederland, verschijnt nu voor het eerst
in een handelsuitgave. Gebaseerd op
het zorgvuldig bewaard gebleven familie-archief,
schetste Frans Coenen Jr. het leven
van zijn grootvader Louis Coenen, die
te Rotterdam een beddenwinkel had, maar
tegelijk organist van de St. Laurentiuskerk
in de Houttuin was, piano's stemde,
violen bouwde, muzieklessen gaf en als
liefhebber meespeelde in het orkest van
Eruditio Musica.

201055_030

coen006muzi01

De muzikale beddenmaker